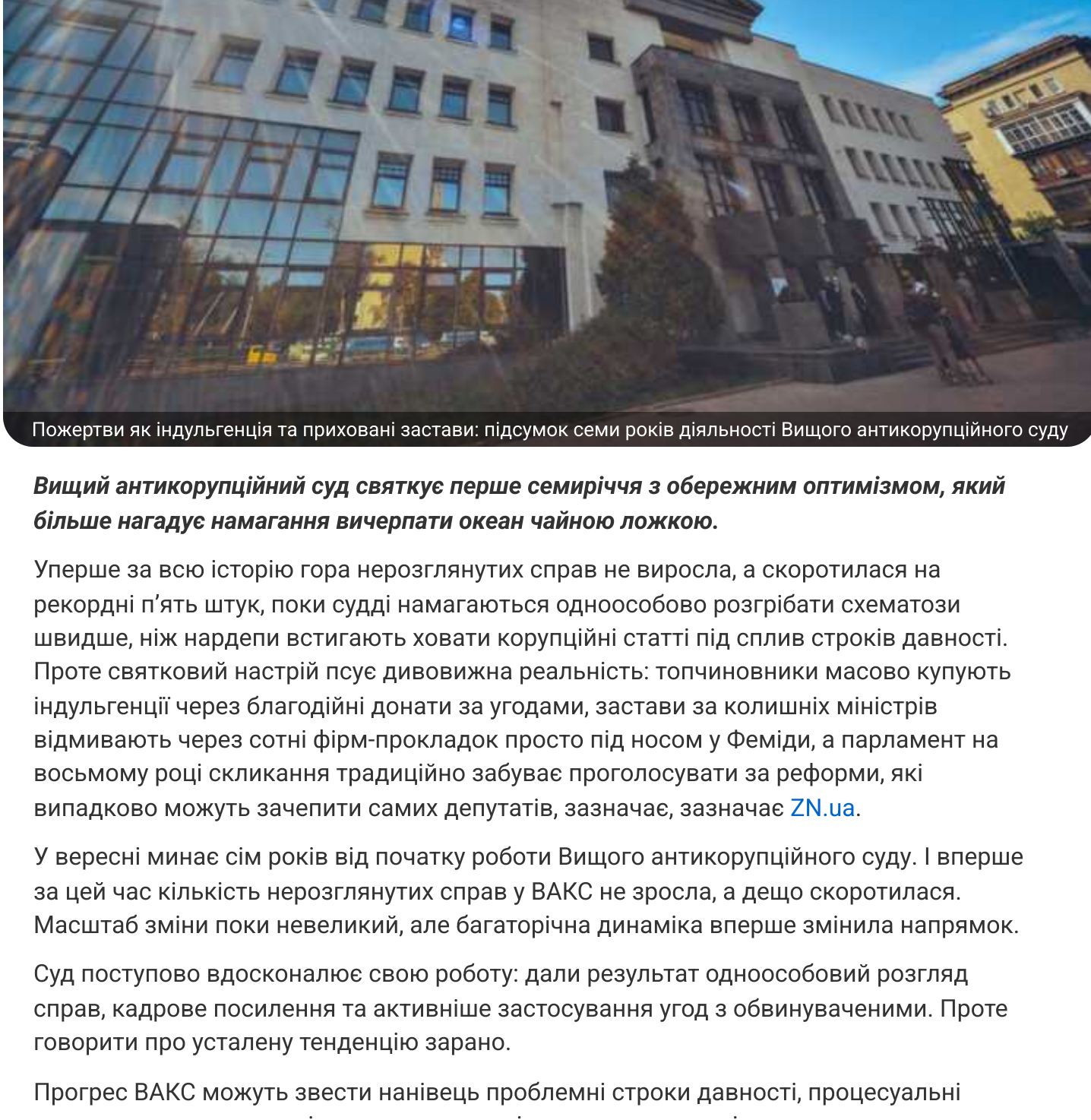

Пожертви як індульгенція та приховані застави: підсумок семи років діяльності Вищого антикорупційного суду

20 вересня 2025 р., 21:42

503

Пожертви як індульгенція та приховані застави: підсумок семи років діяльності Вищого антикорупційного суду

Вищий антикорупційний суд святкує перше семіріччя з обережним оптимізмом, який більше нагадує намагання вичерпати океан чайною ложкою.

Уперше за всю історію гора нерозглянутих справ не виросла, а скоротилася на рекордні п'ять штук, поки судді намагалися одноособово розгрібати схеματοзи швидше, ніж надішли встигаючи ховати корупційні статті під спливи строків давності. Проте святковий настрій неусу дивовижна реальність: потімненники масово кинулися індульгенції через благодійні донати за угодами, застави за колишніх міністрів відмакували через сотні фірм-прокладок просто під носом у Феміди, а парламент на восьмому році скликання традиційно забуває проголосувати за реформи, які випадково можуть зачепити самих депутатів, зазначав, зазначає **ZN.ua**.

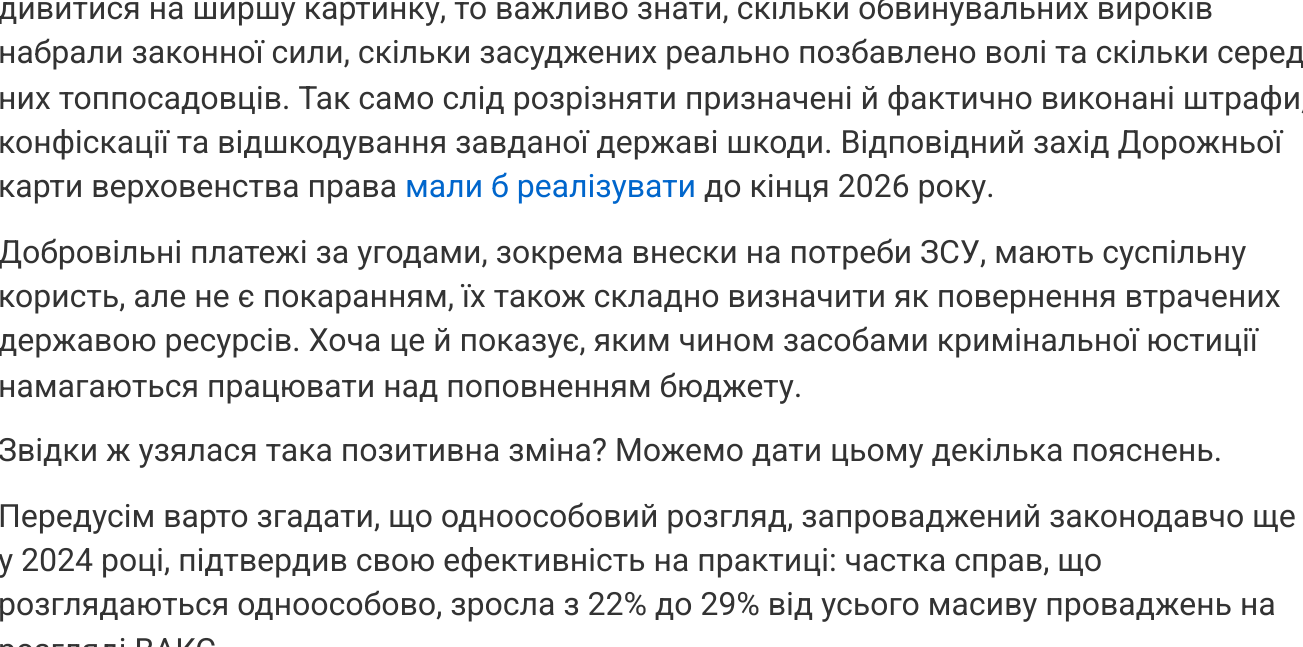
У вересні минає сім років від початку роботи Вищого антикорупційного суду. І вперше за цей час кількість нерозглянутих справ у БАКС не зросла, а дещо скоротилася. Масштаб змін поки невеликий, але багаторічна динаміка вперше змінилася напямок.

Суд поступово вдосконалює свою роботу: дали результат одноособовий розгляд справ, кадрово посилення та активніше застосування угод з обвинуваченими. Проте говорити про осталену тенденцію зарано.

Прогрес БАКС можуть звести нанівещь проблемні строки давності, процесуальні зловживання, непрозорість окремих угод і походження коштів, внесених як застави. Частину цих проблем суд не може розв'язати самостійно – потрібні рішення парламенту, які роками відкладаються. Тим важливі аргументи не лише те, що допомогло БАКС набрати темп, а й що зважає перетворити перші позитивні результати на стійку тенденцію.

Звідки взявся цей позитив у цифрах

Найпоказовіше, на мою думку, не враження від самих цифр, а те, що за ними стоїть. Від самого старту роботи у БАКС зайшли сотні справ, і роками залишок нерозглянутих справ невеличко зростає – зі 149 у 2019 році до 327 у 2025-му. Це не лише свідчило про збільшення навантаження на суд, але й давало підстави для сумнівів протинникам БАКС щодо того, чи повинен він існувати взагалі.

Але напрацювання практики роботи суду та власна робота над помилками змінювала тенденції. Вже у 2025 році БАКС розглянув рекордні 114 кримінальних справ, а в першому півріччі 2026-го показав розглянутіх справ (72) уперше перевершив кількість нових, що надійшли в суд (71). Так багаторічне накопичення нерозглянутих проваджень нарешті згасло/і навіть трохи скоротилося – з 327 до 322 справ.

Якщо ж говорити про вирок, то лише за перше півріччя 2025 року БАКС виніс 55 вироків: 82 особи засуджено, а 8 виправдано. Якщо згадати, що у 2025-му Антиторсуд загальною виніс 109 вироків, з поточної статистики ми знову бачимо тенденцію до помітного зростання результативності роботи суду. При цьому спеціальну конфіскацію суд застосовував до 10 осіб – таким чином було конфісковано майже 71,8 млн грн.

За сім років БАКС ухвалив 431 вирок щодо 601 особи: 398 обвинувальних і 133 виправдувальних; 211 обвинувальних вироків ґрунтувалися на угодах. Серед засуджених – судді, прокурори, керівники держпідприємств, члени уряду, колишні та чинні народні депутати. Реальні строки ув'язнення засуджених, чинним наразд Анатолій Гунько, екстосадовець Генпрокуратури Дмитро Оур, екснарад Руслан Солывар та ексдиректор Інституту агрокології НААН Орест Фурдичко.

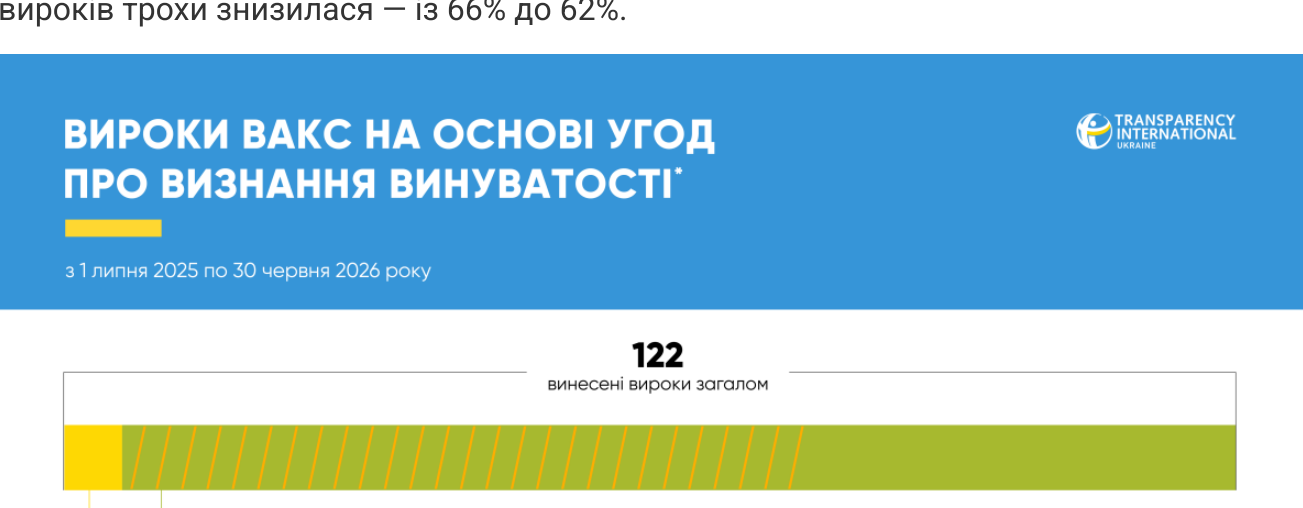
Окремий результат роботи БАКС – цинільна конфіскація необґрунтованих активів: у 48 посадовців вилучили майно загальною вартістю майже 230 млн грн.

Наведені дані лише частково характеризують результати роботи БАКС. А якщо дивитися на ширшу картину, то важливо знати, скільки обвинувальних вироків набрали закономлі сили, скільки засуджених реально позбавлено волі та скільки серед них топосадовців. Так само слід розрізнати призначені й фактично виконані штрафи, конфіскації та відшкодування завданої державі шкоди. Відповідний захід Дорожньої карти верховенства права **мали б реалізувати** до кінця 2026 року.

Добровільні платежі за угодами, окремв внески на потреби ЗСУ, мають суспільну користь, але є покаранням, їх також складно визначити як повернення втрачених державою ресурсів. Хоча це й показує, яким чином засади кримінальної юстиції намагаються працювати над поповненням бюджету.

Звідки ж узялася така позитивна зміна? Можемо тут цьому декілька пояснен.

Передусім варто згадати, що одноособовий розгляд, запроваджений законодавчо ще у 2024 році, підтвердив свою ефективність на практиці: частка справ, що розглядаються одноособово, зросла з 22% до 29% від усього масиву проваджень на розгляді БАКС.

Рівнина у строкх промовиста, адже справи в одноособовому розгляді завершуються в середньому за 11 місяців, тоді як колегіальний розгляд тривав в середньому майже 3 роки 9 місяців. В окремих випадках одноособовий розгляд виявився ще швидшим: **справу** щодо в. о. директора одного з державних підприємств Інституту НААН України Вікторія Полтавченко суд розглянув лише за 5 місяців. Навіть довші провадження у такому форматі залишаються в порівняно помірних межах – наприклад, розгляд справи щодо депутата Блгородської обласної ради Одеської області Анатолія Хмільківського тривав рівно 1 рік.

Додатковий фактор, який ймовірно посприяє цю динаміку далі, – довгоочікуване кадрове поповнення суду. Дві судді, призначені за результатами другого конкурсу до БАКС, уже головують у низці резонансних проваджень, що помітно розвантажало суд. А оскільки на сьогодні Президент України **призначив** ще 17 переможців конкурсу на посади суддів БАКС та Апеляційної палати, масштаб кадрогого підсилення суду зростає ще більше. Водночас призначення ще 5 суддів наразі підвішен.

Окремо варто подивитися на структуру вироків за останні 12 місяців – із 1 липня 2025 року до 30 червня 2026-го. За цей період кількість вироків на підставі угод зросла до 72 проти 58 за попередні 12 місяців, хоча їхня частка серед усіх обвинувальних вироків трохи знизилася – із 66% до 62%.

Пери цьому вперше **з'явилися** випадки, коли засуджений за угодою все ж відбуває реальне, хоч і коротке покарання. Так, після укладення однієї з найчужіших угод за мінутлих рік згідно з вирокон ексголова Верховного Суду **Всеслод Князев** усе одно на 4 роки позбавлений волі. Змінюється й підхід до прозорості: наприклад, у справі керівника Агентства місцевих доріг Полтавської області Олексія Басана суд заккрив від публічного доступу лише частину відомостей, а не весь текст вироку, як це робили зазвичай. Це пона виникло, а не стандартна практика, але важливий сам факт, що такий підхід застосовується.

Водночас зростання кількості угод саме по собі ще не свідчить про їхню ефективність. У топкорупційних справах їхня циність помагає не лише у швидкому вирокі, а й у викривальних показаннях проти інших учасників та організаторів схем. Таку інформацію не завжди можна оприлюднювати одразу, щоб не шкодити подальшому розслідуванню. Однак агодом слід оцінити, чи привели ці свідчення до нових вироків. Наразі політика САП щодо укладення угод і критерії «суспільного інтересу» не завжди арозумілі, а частину вироків закривають повністю. Тому САП і БАКС мають не лише застосовувати цей інструмент, а й переконливо пояснювати суспільству його мету та результати.

Кількісні дані пояснюють, чому суспільство ставиться до таких угод насторожено. Майже половина обвинувачених зобов'язалася переплатити від 10 тисяч до 20 мільйонів гривень на потреби ЗСУ, однак реальні, хоча й пом'якшені, строки ув'язнення фігуранти отримали лише у трьох справах. Сторони також не домовлялися про великі штрафи як додаткове покарання. За даними опитування TI Ukraine, 60% українців вважають головним критерієм ефективної боротьби з корупцією реальне покарання – ув'язнення або конфіскацію майна.

Важливо розуміти природу окресленого тут прогресу. Це не про те, що БАКС «навчився» ефективніше працювати в незміних умовах, а більше свідчить, що інструменти, ухвалені законодавцем – нарішті – часто недосконало прописані, з прогалинами й невідносностями, де раніше почали давати вимірюваний результат на практиці.

Наприклад, той же безперечно прогресивний одноособовий розгляд і досі не має єдиного підходу до того, коли обвинувачений може вимагати, аби справу розглядали все ж такі колеги суддів. Та ще й необґрунтовані винятки на одноособовий розгляд для окремих категорій посадовців (наприклад, справ про недостовірне декларування надрелів) зрештою потенціал цього механізму. Але навіть у такому недобудованому вигляді одноособовий розгляд працює і, як бачимо, дає відчутний ефект.

Чому тренд до зростання ефективності розгляду справ БАКС поки що нестійкий

Рн у тім, що саме зовнішні проблеми, розв'язання яких передусім залежить від парламенту, роками лишаються без реагування. А це означає, що досягнутий прогрес можна будь-якої миті втратити. Наприклад, неефективне регулювання строків давності, яке ми послідовно фіксуємо ще з 2023 року, не просто залишилося нерозв'язаним, а лише заглибилось. Тривалий розгляд топкорупційної справи сам по собі не перешкоджає перебув строків давності, тому провадження може завершитися не рішенням про винуватість, а звільнення особи через сплив установленого законом часу. Перевіряючи строку означало б, що після визначеної законом події його відлік починається заново, а не продовжується з моменту, на якому був зупинений. За останній рік кількість осіб, звільнених від відповідальності через спливи строків, зросла із 13 до 22, а від покарання – з однієї до двох.Львова частка таких закриттів припадає на статті 364 та 368 Кримінального кодексу – ті, за якими зокрема кваліфікують топкорупцію. За цією підставою від відповідальності **залишили**, зокрема, ексміністра аграрної політики Миколу Присяжнюка, якого підозрювали у забезпеченні незаконної перемоги приватних фірм у торгах Аграрного фонду на суму понад 521 млн грн, і одразу чотирьох фігурантів **справи** про корупцію в Одеському порту зі збитками понад 21 млн грн. Про окремі проблеми, які призвели до спливу строків давності, та й загально відсутності особливостей розгляду подібних справ, можна на нашій платформі **«БАКС вириши»**. Тиск на суд і спроби реалізації його інституційної спроможності – на кшталт того, що відбувалося доволв ТСК Власенка-Бужанського, – тек не додають стабільності. Ми вичули завіт цієї комісії і дійшли висновку, що документ побудований на вибірковому аналізі й містить чимало нелогічних та маніпулятивних висновків.Ефективність БАКС не можна зводити лише до співвідношення витрат на його утримання та коштів, стягнутих до бюджету.

Головне завдання суду – незалежне й справедливе правосуддя у справах про топкорупцію, а його суспільний результат вимірюється також навідродності покарання та довірою до судових рішень.Водночас суспільство має право знати і фінансовий результат роботи БАКС: скільки держава витратив на його утримання та який обсяг конфіскацій, штрафів і відшкодувань не лише призначено, а й фактично виконано. Відсутність узагальнених даних не робить це питання маніпулятивним, а свідчить про потребу в окремому аналізі.Показаво й те, що сам глава ТСК Сергій Власенко публічно заявляв про тиск і політичне перепідпорядкування з боку НАБУ, САП та БАКС ще до завершення роботи комісії, а це вже викликає сумнівів в неупередженості підсудкових висновків. Подібні епізоди відволікають ресурс і увагу суду від профільної роботи.Ще одна деталь, яку варто знову проговорити чітко: БАКС – це органи правосуддя, а не частина слідчо-прокурорського тандему. А це означає, що завдання суду полягає не в тому, щоб показувати результат разом з НАБУ та САП, а передусім у неупередженій перевірці якості їхньої роботи. І саме тому, зокрема, суд має виправдувати фігурантів там, де сторона обвинувачення не довела свою позицію.При цьому нагадаю, що НАБУ і САП – лише одна зі сторін процесу, поряд з адвокатами та обвинуваченими. І те, що детективи й прокурори проводять дедалі резонансніші розслідування щодо топосадовців, підвищує ставки для суду, але не робить БАКС «продовженням» слідства. Навпаки, резонансність цих розслідувань підкреслює, наскільки критично важливою є інституційна незалежність Антиторсуду і хоч більшість резонансних проваджень, як справи «Мідаста та «Єдність», ще перебувають на стадії розслідування, БАКС на етапі обрання запобіжних заходів для їх фігурантів уже показав свою послідовність та неупередженість. Натомість справа за обвинуваченим Юлії Тимошенко досить швидко з етапу досудового розслідування перейшла на судовий розгляд. Під час підготовки до її розгляду захист **використав** аргумент про те, що жоден суддя не може бути неупередженим до політиків з огляду на її статус риторично. Наразі ж там триває підготовче засідання.

Що потрібно, щоб натяк на позитивні зміни перетворився на тенденцію

Без законодавчих змін позитивна динаміка залишиться крихіткою. Вона може непередбачувано коливатися від справи до справи, від періоду до періоду, залежно від того, які саме провадження дійшли до фіналу цього року.

Щоб закрити тренд, парламенту потрібно:

- Ухвалити зміни до статті 49 Кримінального кодексу, які реально перевіряють, а не лише зупиняють перебіг строків давності у топкорупційних справах.
- Надати суду дієві інструменти проти зловживання процесуальними правами – зокрема поновлення накладати грошові стягнення на адвокатів.
- Скоасувати автоматичне закриття справ через формальний спливи строків досудового розслідування.
- Усутичи неоднозначність у визначенні моменту переходу до колегіального розгляду та прибрати неавітовдані винятки з одноособового розгляду.

Роками ми бачили, як народні обранці не ухвалювали ці зміни – попри те, що про них неодноразово говорили на різних рівнях. Можливо, причиною для цього стало те, що все більше самих надрелів фігурантів кримінальних справ. Можливо, причина в риничній лобіюванні самі Раді на восьмому році цього скликання. Проте ці та інші аргументи вже не можуть залишатися виправданнями для того, щоб не виправдувати необхідні зміни.

Натомість з'явилися нові виклики, пов'язані не лише з розміром застав та топкорупційних справах, а й із походження коштів, які підозрюваних вносять треті особи та компанії. Показовий приклад – застала за ексміністра чорти Галуценка, яку суд зменшив із 200 до 150 млн грн. За версією судівства, які кошти збирали та легалізували через десятки підприємств і понад сотню фінансових операцій, після чого чотири компанії перевели гроші на спеціальний рахунок БАКС. Серед осіб, яких судді підозрює в організації цієї схеми, – колишня заступниця керівника Офсу президентка Ірина Мудра. Водночас самій Мудрій суд визначив заставу у 20 млн грн.

Ці випадки ставлять ширше питання: хто і на якому етапі має перевіряти законність похрнення застави та чи повинен це реагувати, якщо гроші надходять від компанії і сумнівною фінансовою історією? Те саме стосується компенсації, відшкодувань і платежів на користь ЗСУ в межах угод, чи перевіряють походження цих коштів і самих платників? Відповідні законодавчі ініціативи вже зареєстровані у Верховній Раді, однак їх розгляд залишається підвішеним. Докладніше про можливі механізми такої перевірки та особливості укладення угод у топкорупційних справах ми розповімо в окремих матеріалах.

Від того, наскільки прозорими й обґрунтованими будуть рішення про застави, залежить довіра до запобіжних заходів у топкорупційних справах. Натомість ефективність угод слід оцінювати за іншими критеріями: справедливисто покарання, користо викривальних показав, поверненням державі втрачених ресурсів і арозумілим для суспільства результатом.

Після виходу з канікул парламентарі не розглянули жодної антикорупційної ініціативи. З порядку денного видалили навіть розгляд проекту Антикорупційної стратегії на 2026–2030 роки, а від вчасного ухвалення цього документа – до кінця вересня – залежить не лише комплексна боротьба з корупцією, а й фінансова підтримка України в межах Ukraine Facility Plan. Це важливо і для БАКС: без цілесовної державної антикорупційної політики необхідні суду законодавчі зміни й надалі ухвалюватимуться ситуативно або відкладатимуться.

Поки парламент відкладає необхідні рішення, досягнутий БАКС прогрес залишатиметься крихітким.

Автор: **Андрій Боровик**, виконавчий директор «Трансперенсі Інтернешнл Україна»
Джерело: **zn.ua**

Антон Бабич редактор
Координує роботу редакції та відповідає за оперативність публікацій. Раніше працював у провідних українських виданнях та на телеканалах.

Сторінка для друку

Теги: [Ukraine Facility Plan](#) [Басан Олексій](#) [злочинність](#) [Князев Всеслод](#) [Судді](#)

судді БАКС Корупція

Читайте по темі:

Апартаменти за 12 мільйонів. Роїс і гектар землі в Криму: як мешкає колишній керівник Мінцифри Борняков після резонансного звільнення

Мільярдні інвестиції в дрони та судовий тягарт засновника: які ризики несуть інвестори Inzhur MITech і Андрія Журжик

Реоорганізація замість звільнення: як Офіс генерального прокурора злистує шлім департамент через учасника справи «Карфаген»

БАКС знову у власності держава: активи на суму 6,4 мільйона гривень, що належали родичу колишнього харківського прокурора

На пенсіонерку записано 61 об'єкт нерухомого майна: у родичів колишнього слідчого ДФС Василя Бутудла – різноманітні квартири у Львові та маєток поблизу Києва

Резонансний скандал за участю колишнього тренера «Динамо»: щодо Олександра Шовковського порушили кримінальну справу

Криміналісти шкарпеткає на мільйони: як академія ГГА Олександра Орловського видурює кошти, наскільки це під палачальні програми

505 кол-центрів і 3,5 мільйона доларів на місяць: як чиновник ОПГ Сергій Кривоша координував «приміщення» для шкарпеткових обортдок

Відеа «наглядача» Камарницького до Віктора Януковича у Паладині: чому «наглядачі» вилучили схем досі не отримав підозри від НАБУ

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення

БАКС знизив розмір застави народному депутату Кочуку у справі щодо незаконного обзачення